

TÜRK KÜLTÜRÜNDE UÇURTMALAR

KITES IN TURKISH CULTURE

Metehan KORKMAZ*

ÖZ: Oyuncaklar dünya üzerinde yaşayan kültürler içerisinde çeşitlenmeler meydana getirerek geniş bir sahaya yayılma imkânına sahip olmuştur. Bu duruma örnek teşkil eden oyuncaklardan biri olma vasfına haiz olan uçurtmalar yerel ve evrensel nitelik taşımaktadır. Gelişime açık bir yapı sergileyen uçurtmalar, yapan kişinin hayal gücü ve estetik anlayışı ölçüsünde şekillenmektedir. Yapım aşamasında kullanılan teknikler, dış kaplama kısımlarında kullanılan renkler ve desenlerin farklılık taşıması, bu oyuncakın dinamik bir yapı kazanmasına fırsat vermektedir. Çocukların yanı sıra yetişkinlere de hitap eden bu oyuncak, cinsiyet ayrımı gözetmeksizin farklı özelliklere sahip olan kişileri bir araya getirmektedir. Uçurtmaların sahip olduğu bu özellikler, halk eğlencelerinin önemli bir parçasını teşkil eden uçurtma festivalleri, uçurtma şenlikleri ve uçurtma yarışmalarının düzenlenmesine olanak sunarak toplumsal kaynaşmayı sağlamaktadır. Uçurtmalar etrafında oluşturulan müzeler, atölyeler, sergiler ve kurulan takımlar da uçurtmaların sahip olduğu kültürel boyutu gözler önüne sermektedir. Türkiye’de kurulan tek uçurma müzesi olma özelliğine haiz olan “Üsküdar Belediyesi Mehmet Naci Aköz Uçurtma Müzesi” bu bağlamda oldukça dikkat çekmektedir. 1986 yılından itibaren farklı coğrafyalardan toplanarak bir araya getirilen uçurtma modellerini barındıran bu müze, alan <saha> araştırma yöntemi kullanılarak farklı perspektiflerden değerlendirilmektedir. Literatür tarama tekniği ile desteklenen çalışma, uçurtmaların etrafında oluşan uygulamalara, inançlara ve belirli bir gün ile özdeşleşerek ortaya çıkmış etkinliklere ışık tutarak Türk kültürü içerisindeki çeşitlenmelerine ve farklı kültürler içerisindeki yansımalarına da dikkat çekmektedir.

Anahtar Kelimeler: Oyun, Oyuncak Müzesi, Uçurtma, Festival, İnanç

ABSTRACT: Toys have had the opportunity to spread to a wide area by creating diversifications within the cultures living in the world. Kites, which have the qualification of being one of the toys that exemplify this situation, have local and universal qualities. Kites, which exhibit a structure open to development, are shaped according to the imagination and aesthetic understanding of the maker. The techniques used in the construction phase, the colors and patterns used in the outer coating parts, and the differences in patterns allow this toy to gain a dynamic structure. Appealing to adults as well as children, this toy brings together people with different characteristics regardless of gender. These features of kites provide social cohesion by enabling the organization of kite festivals, kite convivals and kite competitions, which constitute an important part of folk entertainment. The museums, workshops, exhibitions and teams formed around kites also reveal the cultural dimension of kites. “Üsküdar Belediyesi Mehmet Naci Aköz Kite Museum”, which is the only kite museum established in Turkey, draws attention in this

* Arş. Gör.-Bandırma Onyedü Eylül Üniversitesi İnsan ve Toplum Bilimleri Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü/Bandırma-Balıkesir-metehan_korkmaz@yahoo.com (Orcid: 0000-0002-3654-6334)

context. This museum, which has been hosting kite models collected from different geographies since 1986, is evaluated from different perspectives using the field research method. Supported by the literature review technique, the study sheds light on the practices, beliefs and activities that occur around by identifying with a particular day. It also draws attention to its variations in Turkish culture and its reflections in different cultures.

Keywords: Game, Toy Museum, Kite, Festival, Belief

Giriş

Oyunlar, kültürel bir biçim olarak belirmektedir. Bir kez oynandıktan sonra belleklerde manevi bir yaratı veya bir hazine olarak kalmakta ve aktarılmaktadır (Huizinga, 2013: 27). Ortaya çıktığı ülkenin sözlü edebiyatını, gelenek ve göreneklerini, müziğini, yaşam biçimlerini, çevreyle etkileşimlerini, inançlarını, kıyafet özelliklerini en iyi şekilde yansıtan oyunlar birçok açıdan da dikkat çekmektedir (Özhan, 1997: 6). İnsanlık tarihi kadar eski bir geçmişe sahip olan oyunlar, çocukları yaşamın sonraki dönemlerine hazırlarken bir yandan da onların sosyalleşmesine olanak sunar. Çocukların psiko-sosyal gelişimleri, kişilik oluşumları ve dünyayı anlamlandırma çabaları oyunlar ekseninde belirginlik kazanır.

Çocuk oyun ile kendini kanıtlama fırsatı yakalar, kendisini sosyal bir birey olarak geliştirir. Çevresel tutum ve davranışları etkileyen oyunlar, çocuğun doğa ile bütünleşmesine ek olarak ekolojik ilgi ve duyarlılığı açısından da büyük rol ve öneme sahiptir (Atasoy, 2019: 112). Bu bağlamda oyun ve doğa ilişkisi köklü ve kalıcıdır. Çocuk doğduğu ve yaşadığı doğanın içinde oyun oynar. Tıpkı insan gibi oyun da içinde var olduğu doğanın eseridir (Özdemir, 2021: 89). Doğada var olan dengeyi oynadığı oyunlar aracılığıyla idrak edebilme düzeyine erişen çocuk, doğayla bütünleşir. Oyunların vazgeçilmez bir unsurunu teşkil eden oyuncaklar da bu bütünleşmeye olanak sunar.

Hem bir oyun aracı hem de bir somut miras nesnesi (Onur, 2016: 11) konumunda olan uçurtmalar bu bağlamda oldukça dikkat çeker. Uçurtmalar, çocukların yeryüzünde sosyalleşmesini sağlarken gökyüzünde de görsel bir şölen yaşamasına fırsat verir. Çocuk, uçurtmalar sayesinde doğa ile bir araya gelerek çevre bilincini geliştirir ve kültürel olarak içinde bulunduğu mekâna anlam yüklemeye başlar. Uçurtmalar hem çocuklara hem de yetişkinlere hitap eden bir oyuncak olma özelliği taşıması sebebiyle de farklı yaş grubundaki bireyleri bir araya getirerek toplumsal kaynaşmayı sağlar. Çocuk, akranlarıyla bir arada uçurtma uçururken ebeveynleri ile doğa içerisinde vakit geçirerek sosyo-kültürel anlamda zenginleşir. Uçurtma ile kurulan bağ ise uçuran kişinin estetik yönü ve tercihleri hakkında araştırmacılara bir ön bilgi sunar. Uçurtmanın dış tasarımında kullanılan renkler ve desenler, uçurtmanın şekli, uçurtmaya takılan süsler <küpeler, fırfırlar> bu oyuncağın kişide bıraktığı izleri gözler önüne serer.

Uçurtmaların dünya üzerinde yaygınlık kazanması ise ulusal ve uluslararası çeşitlenmeler meydana getirmesine fırsat vermiştir (Boratav,

1984: 248). Bu ilginin bir sonucu olarak uçurtma şenlikleri, uçurtma festivalleri, uçurtma yarışmaları, uçurtma sergileri düzenlenmiş, uçurtma atölyeleri ve uçurtma müzeleri kurulmuştur. Sayılan tüm bu hususlar araştırmacıların dikkatini çekerek farklı türdeki çalışmaların ortaya çıkmasına zemin hazırlamıştır.

Amerika, Çin, Hindistan, İsviçre, Japonya, Kore ve Malezya başta olmak üzere birçok ülkede uçurtma katalogları hazırlanmış ve bunun yanı sıra müstakil çalışmalar yapılmıştır. Türkiye sahasında uçurtmalar üzerine hazırlanan bir katalog çalışması olmadığı gibi müstakil çalışmalar da yok denecek kadar azdır. Bu bağlamda çalışma, günümüze kadar üzerinde ayrıntılı olarak durulmayan uçurtmaların Türkiye sahasında göstermiş olduğu yaygınlık ve çeşitlenmeyi gözler önüne sererken farklı ülkelerde bulunan türlerine ve etrafında oluşan yapılara da dikkat çekmektedir.

Metodolojik olarak alan <saha> araştırma yönteminin kullanıldığı çalışma literatür tarama tekniği ile desteklenmiştir. Uçurtmalar etrafında oluşan yapıların bütüncül bir boyutta değerlendirilebilmesi amacıyla bu konuda öne çıkmış isimlerle görüşülmüş ve elde edilen veriler ilgili bölüm başlıkları altında değerlendirilmiştir. Türkiye’de tek örneği bulunan ve birçok uçurtma modeline ev sahipliği yapan “Üsküdar Belediyesi Mehmet Naci Aköz Uçurtma Müzesi” de bu kapsamda ele alınarak araştırmanın sınırları genişletilmiştir. Uçurtmalar etrafında düzenlenen ulusal ve uluslararası etkinlikler hakkında bilgiler verilmiştir. Uçurtmaların ön plana çıkan özellikleri göz önünde bulundurularak başta Türk kültürü olmak üzere farklı kültürlerdeki yansımalarına değinilmiş ve içerik analizi yöntemiyle elde edilen örnekler üzerinden çözümlenmeler yapılmıştır. Uçurtmalarda görülen çeşitlilikler, tür ve model ayrımları, uçum esnasında ortaya çıkan uygulamalar, uçurtmaların yapımında kullanılan yöntem ve teknikler, hazır (sanayi tipi) uçurtmalar ile el yapımı uçurtmalar arasındaki farklar üzerinde durulmuştur.

2015 - 2019 yılları arasında katılım sağladığımız uçurtma etkinliklerinden elde edilen veriler de çalışmaya dâhil edilerek görsel unsurlar ile desteklenmiştir. Böylelikle uçurtmanın bir oyun veya oyuncak nesnesi konumunda olmasından öte sahip olduğu bağlamsal unsurlar ortaya konularak farklı perspektiflerden değerlendirmeler gerçekleştirilmiştir.

1. Yerel ve Evrensel Kültürde Uçurtma

Türkiye’de oyunlar ve oyuncaklar üzerine yapılan adlandırmalar yörelere bağlı olarak çeşitlilik göstermektedir. Bilye oyuncakları 59, topaç oyuncakları 104, kaydırak oyuncakları 131 çeşit adlandırmaya sahipken oyunda hile yapanlar için 96 adet adlandırma mevcuttur (Özhan, 1997: 5). Çocuk oyunları ve oyuncakları etrafında görülen adlandırma çeşitliliği, uçurtmalar ekseninde de belirlemektedir. Uçurtmalar, yapıma şekilleri ve kullanılan malzemelere bağlı olarak farklı şekillerde adlandırılmaktadır. Bu adlandırmaları şu şekilde sıralamak mümkündür: “Çıtalı uçurtmalar; cergen, kalkan, kasnaklı, kayrak, kuş, okleli, puçuk, tahtalı kuş, teyyare, uçurak,

uçurğaç, yelleme gibi isimler almaktadırlar. Çıtasız olanlar ise; galaygan, kerkes, şeytan bayrağı, şeytan uçurtma” (And, 1993; Durdu, 2015; Özhan, 2005; Özdemir, 2006a) kâğıt uçurtma, sivri burun, kâğıt kuş olarak adlandırılmaktadır.

Uçurtmalarda görülen adlandırma çeşitliliği genel olarak “çıtalı olan” türlerde yoğunlaşmaktadır. Kâğıt uçurtmalar, kullanılan malzemeler ve yapıma şekilleri açısından kısıtlı bir olanağa sahip olduğundan adlandırma çeşitliliği ve model yönünden çıtalı uçurtmaların gerisinde kalmaktadırlar. Hazırlanış açısından fazla çaba gerektirmeyen bu türler, temel işlevleri olan uçma özelliğini hızlıca bireylere sunmaktadırlar.

Çıtalı olan türlerde ise model çeşitliliği oldukça fazladır. Özellikle dış yapı itibarıyla farklı şekillerde yapılması ve kişilere özgü olarak tasarlanabilir olması, bu türlerin mevcut model sayısını arttırmaktadır. Çıtalı olan türlerde var olan model çeşitliliği ise şu şekilde sıralanabilir: “Altı köşeli ya da üç çıtalı, balon, dolap, küpeli, tırtıllı, sallabaş, ejderha, timsah, kartal, üçgen ve değişik şekillerde” (İşçiler, 1964: 3465-3466; Özhan, 1997: 244) bulunanların yanı sıra elmali, armutlu, kuleli, resimli, fırfırlı, kare, dikdörtgen, sakallı, yelkenli, düdüklü, sekizgen, fener uçurtma, kutu uçurtma gibi modeller de mevcuttur.

Klasik modellerin yanı sıra günümüzde kuş, insan, balık, gemi, kelebek şeklinde yapılan uçurtma modelleri de ilgi çekmektedir (Uysal, 1997). Uçurtmaların geliştirilebilir olması, bireylerin kendilerine özgü modelleri icat etmelerine fırsat vermektedir. Mardin’de yaşayan Zahit Mungan, paraşüt kumaşlar kullanarak kendine özgü uçurtma modelleri tasarlamaktadır. Doğada yaşayan canlı türlerinden ve çizgi film kahramanlarından esinlenerek oluşturduğu uçurtma modellerini, çeşitli sergilerde ve etkinliklerde ziyaretçilere sunmaktadır. Bu modelleri şu şekilde sıralamak mümkündür: Anadolu parısı, ahtapot, beyaz güvercin trenleri, çift yıldız, ejderha, eşek, gökkuşağı, güvercin, kalpler, kaplan, köpek balıkları, kurbağa, leylek, Mardin dövmeli kadın, melek tavus kuşu, miki fare ve sıpa, papuduk tavşan, süpermen, süpürgeli cadı, şahmeran, vatoz balığı, vatoz ve ejderha. (KK-2).

Çıtalı uçurtmalar kimi zaman da mevcut olarak üzerinde taşıdığı malzemeler sayesinde farklı bir modeli temsil ederler. Örneğin; “Tekirdağ’da uçurtmaların iki yanına bağlanan püsküller, bu uçurtmaları küpeli uçurtma” (İşçiler, 1964: 3465) modellerine çevirmektedir. “Konya’da ise gece yarısına kadar uçurulan uçurtmaların iplerinin bir kısmı çekilerek ortasına fener bağlanır ve tekrar havaya salınır. Asılan fenerler bir yıldızı andırdığı için bu uçurtmalar, ‘ıldızlı’ (Caferoğlu, 1994: 15) uçurtma modellerine örnek teşkil etmektedir.

Türkiye’de çeşitlilik gösteren uçurtmalar, birçok ülkede yaygın olarak bulunmakla birlikte aralarında ortaklıklar ve farklılıklar söz konusudur. “Azerbaycan sahasında yapılan uçurtmalar, kullanılan malzemeler ve hazırlanış bakımından Türkiye ile benzerlik göstermektedir. Bu sahada da

ejderha, timsah, kartal, üçgen ve değişik şekillerde yapılan uçurtma modellerine rastlanmaktadır” (Çelebi, 2007: 239). Modern Hawaii uçurtmaları altı kenarlı bir şekle sahiptir. Yaklaşık altı fit yüksekliğinde ve dört buçuk fit genişliğindedirler ve çeşitli unsurlar ile kaplıdır. 20 x 40 kulaç ip kullanılan bu uçurtmaların kuyrukları on beş kulaç uzunluğundadır. Bir tanesini tutmak için iki adam gerekir. Maori uçurtmasına “kahu” (şahin) adı verilir ve bu kuşun bir taklidi olarak yapılır. Bu uçurtmaların kanatları beş metreyi bulmaktadır. Nagazaki'de ise çocuklar “şeytan uçurtması” olarak bilinen ve ünlü bir savaşçının resmini taşıyan uçurtmaları uçurmaktadırlar (Chadwick, 1931: 460-484). Çin uçurtmalarının üzerinde bulunan resimlerin rengi ve kompozisyonu yerel özellikleri en iyi şekilde yansıtır. Özellikle Weifang uçurtmaları, profesyonel sanatçılar veya ustalar tarafından yapılır. Profesyonel sanatçılar genel olarak tarihi ve efsanevi kahramanları uçurtmaların üzerine çizerler. Sarı, mavi ve kırmızı renklerin kullanıldığı uçurtma desenleri genel olarak parlak çizgilere sahiptir (Abbasov ve Van, 2022: 4). Malezya uçurtmaları ile Tayland uçurtmaları birbirine oldukça benzemektedir. Kullanılan malzemeler ve desenler hemen hemen aynıdır. Bazı ülkelerin uçurtma desenlerinde ortak motif unsurları bulunmaktadır. Çin, Japonya, Endonezya gibi ülkeler, ejderha desenini yoğun olarak kullanmaktadırlar. Asya ülkelerinde yapılan uçurtmalarda etnik desenler yaygın olarak kullanılırken, Batı bölgelerinde bulunan ülkeler genellikle havada takla atabilen ve hızlı bir şekilde gökyüzünde yükselebilen tarzda yapılan uçurtmaları tercih etmektedir. ¹

Uçurtmaların yapım aşamasında kullanılan malzemeler farklılık göstermektedir. Bu malzemelerin belirlenmesinde üzerinde yaşanan çevre ve bitki örtüsünün etkisi söz konusudur. Uçurtmaların omurga kısımlarında çıta, kamış süpürge, ince plastik gibi malzemeler kullanılmaktadır. Sıralanan malzemeler içerisinde yaygın olarak kullanılan çıtalar genel olarak; çam, ıhlamur, köknar ve kavak ağaçlarından elde edilmektedir. Uçurtmaların büyüklüğüne paralel olarak sıralanan ağaç cinsinden biri tercih edilmektedir. 50 cm büyüklüğünde bir uçurtma için kavak ağacı kullanılırken 1 m ve daha büyük bir uçurtma için kayın ağacı kullanılmaktadır. Tercih edilen ağaç cinsinden elde edilen çıtalar, rüzgârın şiddetine bağlı olarak uçurtmaların havada kırılmasını önlemektedir. Bu malzemeler haricinde bazı yörelerde kurumuş dal parçalarının da kullanıldığı görülmektedir.² Uçurtmaların dış kaplama kısımları ise; kumaş, naylon ve kâğıt kullanılarak oluşturulmaktadır. (KK-1). Bu malzemeler, uçurtma yapan kişinin isteğine bağlı olarak renk ve desen açısından şekillendirilmektedir. Ayrıca uçurtma etkinliği düzenleyen kurum ve kuruluşlar da bu malzemelerin üzerine kendi logolarını bastırarak katılımcılara dağıtmaktadır. Böylelikle bu uçurtmaları

¹ Üsküdar Belediyesi Mehmet Naci Aköz Uçurtma Müzesi, farklı ülkelere ait uçurtma modellerini bünyesinde ihtiva etmektedir. Bu ülkelerin uçurtma modelleri, Görseller kısmına alınmıştır.

² Kars ve Ardahan bölgesinde “gagaç” olarak adlandırılan kurumuş bitki parçaları, uçurtmaların yapımında yoğun olarak kullanılmaktadır (KK-3).

yaptıran kuruluşlar, düzenlemiş oldukları etkinliklerde firmalarının tanıtılmasını sağlayarak başta çocuklar olmak üzere birçok yetişkinin haberdar olmasını sağlamaktadır.

Türkiye’de yaygınlık gösteren uçurtma modeli, elmalı <altıgen> şeklindedir. Bu modelin yapım aşaması şu şekildedir: 0.5 x 1 cm eninde ve 70 cm boyunda üç çıta temin edilir. Üç çıta, üst üste konularak tam ortadan çivilenir. Çivilenmiş çıtalar eşit aralıklarla açılarak bağlanır ve iskelet oluşturulur. İskelet haline gelen çıtalar, etrafı kapalı olacak şekilde bir poşetin üstüne konularak kenarlarından 2 cm pay bırakmak suretiyle kesilir. 2 cm boşluk bırakılan yerler bantlanarak iç kısma doğru yapıştırılır. Kaplanmış poşetin ön yüzüne V şeklinde bir denge yapılıır. Daha sonra omurganın ortası delinerek merkez noktayı havaya kaldıracak bir ip elde edilir. Bu ip ile V dengesi birleştirilir ve uçurtma dengesi elde edilir. 1 – 2 cm eninde ve 25 – 30 cm uzunluğunda kesilmiş kuyruklar ipe bağlanır. Kuyruk uzunluğu, uçurtmanın etrafını en az üç kez dolaşmalıdır. Kuyruğun seyrek yapılması durumunda bu sayı dörde çıkabilir. Bu kuyruklar isteğe bağlı olarak U veya Y şeklinde bağlanır. (KK-1). Bütün hususları tamamlanan uçurtmanın ipi bağlanarak havaya salınır.

Uçurtmaların geleneksel olarak üretilmesinin yanı sıra seri üretime geçmiş sanayi tipleri de mevcuttur.³ Sanayi tipi uçurtmalar, daha çok temel işlevleri olan uçuş üzerine kuruluyken geleneksel olarak üretilen uçurtmalar görsellikleri ile ön plana çıkmaktadır. Özellikle düzenlenen etkinliklere katılan bireylerin uçurtma yapma ile uğraşmak yerine hazır olarak almayı tercih etmeleri, sanayi tipi uçurtmaların yaygınlık kazanmasına neden olmaktadır. Ancak her iki tip uçurtma da çocuğun eğlenmesine fırsat sunarak bu oyuncağın süreklilik kazanmasına ve canlı bir şekilde gündemde kalmasına olanak sağlamaktadır. Bu da modern yaşam içerisinde dinamik bir yapı kazanmasını sağlayarak yok olmasının önüne geçmektedir.

2. Uçurtmalar Etrafında Oluşan İnanç ve Uygulamalar

Uçurtmaların farklı kültürler içerisinde yaygınlık göstermesi, inanç sistemleri içerisinde değerlendirilmesine olanak sunmuştur. “18. yüzyılın sonlarına doğru Uzak Doğu’da insan ruhunu sembolize etmiştir. Kore’de sahibinin günahlarını gökyüzüne taşıyan uçurtmalar, Maoriler arasında kehanet bildirici bir işlev yüklenmişlerdir” (Caillois, 2001: 59; Chadwick, 1931: 460). Çin’de ise evin en büyük çocuğu yedi yaşına basınca “şeytani dışarı sürme” adı verilen bir tören gerçekleştirilmektedir. Bu törende baba bir uçurtma yapar ve uçmaya bırakır. Böylelikle uçurtma bütün kötülükleri beraberinde götürür (Frazer, 1992: 144). Konya’da yağmurun yağmasına engel teşkil edici bir araç olarak görülmesi sebebiyle uçurtma uçurmak günah sayılmıştır (And, 2019: 51; Caferoğlu, 1994: 15).

---

³ Türkiye’de uçurtma üretimi yapan firmalar şu şekilde sıralanabilir; Hazerfan Uçurtma, Arık Uçurtma, Elif Uçurtma, Onur Uçurtma (KK-1).

Havanın elverişli olduğu mevsimlerde uçurulan uçurtmalar, bazı bölgelerde özel günler ile özdeşleşerek ayrıcalıklı bir yere sahip olmuştur. “Afyonkarahisar bölgesinde Hıdırellez zamanı geldiğinde şehrin Hıdırlık adı verilen tepesinde uçurtmalar uçurulmaktadır” (Gürbüz, 2017: 391). Nitekim benzer uygulamalar Urfa yöresinde de görülmektedir. Hıdırellez zamanı, kuyruklarına fener bağlanarak uçurulan uçurtmalar izleyicilerine keyifli anlar yaşatmaktadır (Yıldırım, 2017: 449). Azerbaycan ve Özbekistan sahasında ise Nevruz bayramında uçurulan uçurtmalar yoğun bir ilgi ile takip edilmektedir (Aslanov, 1984: 28; Karaman, 2014: 181). Uçurtmaların farklı bölgelerde yaygınlık göstermesi ve çocuklar tarafından ilgiyle takip edilmesi sonucunda çeşitli uygulamalar ortaya çıkmıştır.

Isparta yöresinde mahalleler uçurtma büyüklüğü ile övünürler, bazen birbirlerinin uçurtmalarını kaçırdıkları. Uçurtma kaçırma, uçurtma İpinin ele geçirilmesi veya İpinin kesilerek uçurtmanın uzaklara düşürülmesi şeklinde olurdu. Uçurtmanın kaçırılması, mahalleler arasında kavgalara yol açardı (Aldan, 1996: 35-36). Tekirdağ yöresinde ise bir mahallenin çocukları, başka bir mahallede uçurtma uçuranların yanına giderek baskı yapardı. Bu baskının sonucunda uçurtmaları ve iplikleri yağma yaparlardı (İşçiler, 1964: 3466). Manisa’da uçurtmayı en yükseklere çıkartmak, ona takla attırmak, selam verdirmek, kuyruğuna bağlanan jiletlerle başka mahallelerde bulunan uçurtmaların iplerini kesmek ustalığı gerektiren ve takdirle karşılanan hareketlerden sayılmaktadır (Akgül, 1987: 37). Genellikle beğenilen uçurtmaların ele geçirilmesi için geliştirilen bu yöntemler, İstanbul’da da oldukça yaygındır. Bunları iki ana kategoride toplamak mümkündür:

1- İp kaynaklı yöntemler

2- Kuyruk kaynaklı yöntemler

Birinci kategori içerisinde yer alan ipler; özel olarak hazırlanmış, ince ve havada görünmeyen şekilde özelliklere sahiptir. Oldukça keskin olan ve normal bir uçurtma ipi ile temas ettiğinde karşısındakini kesebilen bu malzemeler oldukça kötü sonuçlar doğurmaktadır.

İkinci kategoride ise; kuyrukların uçlarına çapraz şekilde takılan jiletler yer almaktadır. İnce tahtalar arasına sıkıştırılarak çapraz şekilde takılan jiletler, uçurtmaların kuyruklarının en ucuna eklenir. Rakip uçurtmaların ipi ile temas eden bu kuyruklar, taşıdıkları jiletler sayesinde uçurtmaların kopmasına neden olur.

Uçurtma avcılarının yöntem olarak geliştirdiği bu hususların ardından sıra kopan uçurtmaların yakalanmasına gelir. Uçurtmalar kopmadan önce birkaç kişi hedefteki uçurtmaların altına giderek beklemeye başlar. Bu durum yakın mesafedeki uçurtmalar için geçerlidir. Daha sonra kopan uçurtmalar, bu avcılar tarafından ele geçirilir. Uçurtma avcıları yakaladıkları uçurtmaların dış kaplamalarını çıkarır ve çıtalarını kullanmaya başlar. (KK-3) Bu yöntem, kopan uçurtmaların sahipleri tarafından tespit edilme olasılığını ortadan kaldırır.

Türkiye sahasında ortaya çıkan uygulamalar farklı ülkelerde de görülmektedir. “Nagazaki’de bir çocuğun uçurtmasını kaybetmesi şanssızlık olarak kabul edilmektedir. Bu vesilelerle, bazen yirmi mil mesafedeki bir uçurtmayı takip eden aramalar gerçekleştirilmektedir. Onu geri alanlar eğlendirilmekte ve ödüllendirilmektedir” (Chadwick, 1931: 484).

3. Uçurtmalar Etrafında Düzenlenen Etkinlikler

Eğlenmek için bir vesile, olay, bir hareket kısacası sevinçli bir “sebeP” icap etmektedir. Böylesine vesileler (sebepler) doğrudan eğlence etkinlikleri ile yakından ilişkilidir (Baykara, 2000: 867). Günlük yaşamda insanın sosyalleşmesine fırsatlar sunan eğlence etkinlikleri çeşitli adlar altında anılarak araştırma konusu edilmiştir. Belirli bir süre içerisinde zaman ve mekâna bağılı olarak düzenlenen bu etkinlikler, bireyin toplum karşısında kendini ifade etmesini sağlarken aynı zamanda hoşça vakit geçirmesine olanak sunmaktadır.

Karmaşık bir süreç olan eğlence etkinlikleri, bireylerin kimliği hakkında bilgi veren ve geriye dönük olarak başvuru yapılar (Fincham, 2018: 197) olarak ifade edilmektedir. Sayısız form içerisinde kendini gösteren bu yapılar “kültürün korunmasında ve aktarılmasında, toplumsal düzenin devam ettirilmesinde, bireylerin eğitilmesinde ve dolayısıyla yetişkinliğe hazırlanması ile sosyal öz denetimin sağlanmasında önemli katkıları bulunmaktadır” (Özdemir, 2005: 16).

Bireyler, düzenlenen eğlence etkinliklerinden keyif aldıklarında bunu sürdürmek istemektedirler (Olgun, 2019: 158). Bu durum eğlence etkinliklerinin belirli periyotlar halinde tekrarlanmasını sağlayarak halk takviminde özel bir gün ile özdeşleşmesini mümkün kılmaktadır. Baharın gelişyle özdeşleşen ve çocukların yanı sıra yetişkin bireyler tarafından da büyük bir ilgi ile takip edilen uçurtma etkinlikleri bu kapsamda değerlendirilebilir.

Türkiye’nin hemen hemen her ilinde görülen bu etkinlikler farklı adlar altında tertip edilmektedir. Özellikle uçurtmayı merkeze alarak oluşturulan bu etkinlikler bayram, şenlik, festival ve yarışma adı altında gerçekleştirilmektedir. Bu adlandırmalar, etkinliği düzenleyen kurum ve kuruluşlar tarafından belirlenerek icra edilmektedir.

1983 yılında İstanbul’da düzenlenen ‘uçurtma bayramları’ daha sonra uçurtma şenlikleri ve festivalleri adı altında anılarak yapılmaya başlanmıştır. Türkiye’de özellikle belediyeler tarafından yoğun olarak tertiplenen uçurtma şenlikleri ve uçurtma festivallerine bakıldığında, bunların da tıpkı uçurtma bayramları gibi temel işlevleri olan eğlenme ihtiyacını karşıladığı söylenebilir. Uçurtmalar etrafında düzenlenen etkinliklerde görülen adlandırma çeşitliliğinin 1984 yılından sonra “festival ve şenlik” adı altında toplanması dikkat çekicidir. Özellikle yurt içinde ve yurt dışında uçurtmalar etrafında düzenlenen etkinliklerin ‘festival’ adı altında gerçekleştirilmesi, ilerleyen zamanlarda Türkiye sahasında da bu oluşumların festival adı altında toplanmasına ve yaygınlaşmasına etki etmiştir. Bu bağlamda ulusal

ve uluslararası olma özelliğiyle ön plana çıkan uçurtma festivalleri başta olmak üzere rekabete dayalı olarak gerçekleştirilen uçurtma yarışmaları, günümüzde dinamikliğini koruyan ve halk eğlencelerinin önemli bir parçasını teşkil eden yapılardır.

3.1. Uçurtma Festivalleri

Tarihin her döneminde hemen hemen bütün kültürlerde ortaya çıkan festivaller, kapsamlı bir nitelik taşımaktadır (İmirgi, 2005: 29-30). Evrensel anlamıyla insanların işten kurtulduğu, beraberce eğlendiği zamanları ifade eden festivaller, ulusal ve uluslararası olma hüviyetine sahip karmaşık yapılardır (Smith, 2015: 347-352). Farklı özelliklere sahip olan birey ve toplumu belirli zamanlar ve mekânlar içerisinde görünür kılan bu yapılar, eğlence hayatının odak noktasını oluşturur.

Toplumun hem kendisiyle hem de kişinin toplum içindeki rolüyle iletişim kurmasına olanak sunan festivaller, katılım ve performansın bir halk bağlamında bileşimi olarak görülebilir (Stoeltje, 2015: 340-341). Katılımcılar arasındaki ilişki ağları, festivalin temel fonksiyonu olan eğlenme ve eğlendirme işlevini yerine getirerek bireyi yaşanan zaman içerisinde mutlu kılar (Fincham, 2018: 97). Aktif bir sosyal yapılanmanın izdüşümünü yansıtan ve çok katmanlı bir yapıya sahip olan uçurtma festivalleri de bu bağlamda oldukça önemlidir.

Her yıl düzenli olarak Nisan, Mayıs, Haziran ve Temmuz aylarında tertip edilen uçurtma festivalleri, belirli bir plan ve program dâhilinde gerçekleştirilmektedir. Festival duyuruları, sosyal medya hesaplarından ve kalabalık insan topluluklarının oluşturduğu cadde ve sokaklarda ilan edilmektedir. Genellikle tatil günleri içerisinde düzenlenmesi planlanan bu festivaller, havanın durumuna bağlı olarak değişiklik gösterir. Festival alanı ise halkın rahatlıkla ulaşabileceği yerler arasından seçilir. Bu alanda başta güvenlik önlemleri olmak üzere birçok hazırlık tamamlanarak katılımcıların ve misafirlerin mutlu bir şekilde zaman geçirmesi sağlanır. Tercih edilen bu yöntemler, daha sonra düzenlenecek olan festivallerin imajını arttırarak katılımcıların devamlılığını mümkün kılar.

Festival alanlarında genellikle iki adet çadır kurulmaktadır. Bunlardan biri uçurtma yapımının öğretilmesi amacıyla kurulan seyyar atölye, diğeri ise bozulmuş veya hasar görmüş uçurtmaların onarıldığı ve gerekli müdahalelerin yapıldığı yerdir. Kurulan bu yapılar, etkinliklerin kesintisiz olarak sürdürülmesine imkân sağlarken bir yandan da uçurtmaların bir sonraki kuşağa aktarılmasında önemli roller oynamaktadır.

Kurulan pistlere sahne alacak sanatçılar ve gösteri grubu yerleştirildikten sonra düzenleme kurulunun anonsu ile etkinlik başlar. Özellikle festivale iştirak eden ve protokol olarak nitelendirilen özel kişilere konuşmalarını gerçekleştirmeleri için belirli bir süre tanınır. Daha sonra etkinlik hızlanarak sanatçıların ve gösteri grubunun performanslarını sergilemesiyle devam eder. Bütün bu hususlar gerçekleştirilirken katılımcı bireyler uçurtmalarını gökyüzüyle buluşturmanın heyecanını yaşar.

Folklor unsuru bünyesinde barındırdığı oluşumlar sayesinde birden fazla işleve sahip olabilir (Çobanoğlu, 2015: 282). Özellikle festival adı altında tertip edilen organizasyonlar etrafında beliren bu durum, farklı yaş grubundaki katılımcı bireyleri belirli süreler içerisinde sıkılmaktan kurtararak hoşça vakit geçirmesine olanak sunar. Gösterim boyutu güçlü olan uçurtmalar, havada sergiledikleri çeşitli akrobasi hareketleriyle katılımcı bireylere görsel şölen yaşatırken sahnede yer alan sanatçılar da işitsel anlamda bu oluşuma katkıda bulunur. Katılımcılar tek bir unsura odaklanmak yerine farklı türdeki oluşumları deneyimleyerek kültürel anlamda zenginleşir.

Uçurtmaların yerelden ziyade uluslararası bir boyut taşınması, etrafında düzenlenen festivallerin de buna paralel olarak gelişme göstermesi bakımından önemlidir. Düzenlenen uluslararası uçurtma festivalleri, farklı coğrafyalardan gelen birçok uçurtma takımına ev sahipliği yapmaktadır. Özellikle İstanbul'da düzenlenen uluslararası uçurtma festivalleri, katılımcıların yerel uçurtma modellerinden ziyade uluslararası uçurtma modellerini görmesine imkân sağlayarak bu modellerin canlı olarak havada izlenmesine olanak sunmaktadır. Dünyada uçurtmalar etrafında düzenlenen etkinlikler içerisinde prestijli bir yer edinen "Uluslararası İstanbul Uçurtma Festivalleri" birçok kez tekrarlanmıştır. Bunları şu şekilde sıralamak mümkündür:⁴

YIL	ETKİNLİK	KATILAN ÜLKELER
1997	1. Uluslararası İstanbul Uçurtma Festivali	Hollanda, Almanya, Avusturya, İngiltere, Malezya.
1998	2. Uluslararası İstanbul Uçurtma Festivali	Hollanda, Danimarka, Belçika, Almanya.
2005	3. Uluslararası İstanbul Uçurtma Festivali	Amerika, Endonezya, Japonya, Hindistan, İngiltere.
2006	4. Uluslararası İstanbul Uçurtma Festivali	Almanya, Japonya, Hollanda.
2017	5. Uluslararası İstanbul Uçurtma Festivali	Tayland, Yeni Zelanda, Hindistan, Malezya, Çin, Sri Lanka, Amerika, İngiltere, Kamboçya, Vietnam, Almanya, Güney Afrika, Polonya, Hollanda, Belçika.
2018	6. Uluslararası İstanbul Uçurtma Festivali	Hindistan, Malezya, Kamboçya, Polonya, Kolombiya, İtalya, Almanya, Zambiya, Avusturalya.

Ulusal festivaller her yıl sürekli olarak düzenlenirken uluslararası festivallerin belirtilen yıllar içinde tertip edildiği dikkat çekmektedir. Bu durum, uluslararası festivallerin büyük bir maliyet yükümlülüğü getirmesinden ve sponsor bulmakta zorluk yaşanmasından kaynaklanmaktadır. Ancak altı kez düzenlenme imkânına sahip olan bu festivaller, misafir ettiği takımlar aracılığıyla dünya kamuoyunda büyük bir ses getirmiştir. 1997 yılında sadece beş ülkenin katılım gösterdiği Uluslararası İstanbul Uçurtma Festivali, ilerleyen yıllar içerisinde bu sayıyı arttırarak geniş bir sahaya yayılmıştır. Türkiye haricinde farklı coğrafyalar

⁴ Mevcut tablo, festivalin koordinatörü olan Mehmet Naci Aköz ile yapılan görüşmeler sonucunda oluşturulmuştur.

üzerinde de düzenlenen uçurtma festivalleri, sahip olduğu kültürel dinamikler, barındırdığı yapı ve katılımcı kitlesi açısından dikkate değerdir.

1930 yılında Çin'in Weifang şehrinde gerçekleştirilen Weifang Uçurtma Festivali reformların ardından yeniden canlandırılmıştır. 1984 yılından itibaren ise düzenli bir yapıya kavuşarak Nisan ayında tertip edilmeye başlanmıştır. Özellikle 1984 yılında uluslararası olarak nitelendirilen festivaller, 11 ülkeden gelen 18 takıma ev sahipliği yapmıştır. 1 Nisan 1988'de Weifang'daki beşinci uluslararası uçurtma festivalinde gerçekleştirilen toplantının ardından bu şehir "dünya uçurtma başkenti" olarak seçilmiştir. Bu organizasyonun ardından Uluslararası Uçurtma Federasyonu kurulmuştur (Abbasov ve Van, 2022: 5). Özellikle uçurtmalar etrafında oluşan yapıların turizm başta olmak üzere ekonomiye ve birçok unsura katkıda bulunduğunu fark eden ülkeler, bağlı oldukları coğrafya üzerinde benzer festivallerin düzenlenmesine gayret göstermişlerdir.

2001 yılından itibaren Kanada'da düzenlenen uçurtma festivalleri, Kuzey Amerika'nın en ünlü festivallerinden biri olma özelliğine sahip olmuştur. Washington'un Long Beach kasabasında düzenlenen uçurtma festivalleri, bir hafta sürmektedir ve gökyüzü rengarenk uçurtmalarla kaplanmaktadır. Belçika'nın önemli tatil beldelerinden biri olan Oostende'de düzenlenen uçurtma festivalleri, yerli ve yabancı birçok insanın katılımıyla gerçekleştirilmektedir. Fransa'nın Dieppe kasabası, Avrupa'nın en görkemli ve gösterişli festivallerinden birine ev sahipliği yapmaktadır. Bu festival Eylül ayının ikinci haftasında, uçurtma severlerin toplandığı sekiz hektarlık devasa bir alanda gerçekleşmektedir. Bazı uçurtmalar gece vakti bile gökyüzünde kalmakta ve yapay olarak aydınlatılmaktadır. Bu ülkeler haricinde Endonezya, Japonya, Hindistan ve Avustralya da yoğun olarak uçurtma festivallerinin tertip edildiği yerler arasındadır (Abbasov ve Van, 2022: 4-5).

Uluslararası arenada bağlı bulunduğu ülkeyi temsil eden uçurtma takımları, festivaller başta olmak üzere birçok yarışmaya katılım sağlamaktadır. Bu takımlardan biri de Türkiye'ye aittir. Türk uçurtma takımı 2016 yılında Mehmet Naci Aköz tarafından kurulmuştur. 8 kişiden oluşan bu takım Çin, Malezya, Tayland, Nijerya, Endonezya, Tunus, İran, Irak, Azerbaycan, Özbekistan, İtalya, Fransa, Hollanda, Belçika, Almanya, Hindistan, Katar, Japonya, Macaristan ve Ukrayna'da düzenlenen festivaller başta olmak üzere birçok organizasyonda Türkiye'yi temsil etmiştir. (KK-1). Türk uçurtma takımı, 2024 yılında patent ve marka kurumu tarafından tescillenerek koruma altına alınmıştır.

3.2. Uçurtma Yarışmaları

Kendini kanıtlama şeklinin dışı vurumu olarak ortaya çıkan yarışmalar, farklı özelliklere sahip olan bireylerin rekabet halindeki durumlarını ifade eder. Belirli bir zaman ve mekân içerisinde sınanma durumu, kişinin sahip olduğu yeteneklerin gün yüzüne çıkmasını ve mevcut olan mücadele ruhunun etkin olarak kullanılmasını gerekli kılar. Uçurtma

yarışmaları ekseninde de beliren bu durum, yarışmacıların çeşitli kulvarlarda performans sergilemesine olanak sunar.

Uçurtma yarışmaları da tıpkı uçurtma festivalleri gibi belirli bir hazırlık sonucunda oluşur. “İklim, gökyüzü unsurları, yeryüzü şekilleri” (Özdemir, 2006: 280-283) ve ulaşım olanakları yarışmaların düzenleneceği tarih ve mekânı belirlemek açısından önem taşır. Bütün bu hususlara ek olarak belirlenen alan etrafında bulunan yerleşim tiplerinin yüksekliği ve rüzgârın hızı da göz önünde bulundurulana etkenlerdir.

Yarışma, jüri üyeleri tarafından verilen talimatlar doğrultusunda ilerlemektedir. Etkinlik alanında sık sık yapılan duyurular ise katılımcıların yönlendirilmesi bakımından önem taşır. Yarışmacılara ilk olarak uçurtmalarını gökyüzü ile buluşturmaları için belirli bir süre tanınır. Bu sürenin sona ermesiyle birlikte gökyüzünde hâkim olan bir mücadele ortaya çıkar.

Yarışmaya katılan herkes rakibine karşı engelleri aşarak *dayanıklılık, hız, denge hassasiyeti ve yükseklik* gibi alanlarda kayıtlar oluşturarak ön plana çıkmaya çalışır (Caillois, 2001: 37). Rekabet unsurunun bir sonucu olarak ortaya çıkan kazanma hırısı, katılımcıların belirtilen süre içerisinde birçok unsuru göz önünde bulundurarak mücadele etmesini gerekli kılar. Özellikle uçurtmaların en yükseğe çıkarılması, dengede tutulması ve yüzlerce rakip arasından ayırt edilebilecek konuma getirilmesi gibi unsurlar göz önüne alındığında bu yarışmalar içerisinde ortaya çıkan mücadelelerin boyutu çözümlenmiş olur.

Yarışmacılar, mevcut kriterler doğrultusunda değerlendirilerek puanlanır. Bu kriterler, yarışmanın düzenlendiği bölgelere ve düzenleyen kurumların belirlediği ölçütlere göre değişiklik gösterir.

İsviçre’de ve Malezya’da düzenlenen yarışmalarda en yükseğe çıkan uçurtma galip ilan edilmektedir (Caillois, 2001: 38; Hill, 1952: 27). Pencap’ta düzenlenen yarışmalarda katılımcılar, rakiplerinin uçurtmalarını keserek puan toplamaktadır. En çok uçurtma kesen kişi başarılı sayılmaktadır (Parvez, 2018: 135). İstanbul’da düzenli olarak gerçekleştirilen uçurtma yarışmalarının kriterleri ise birkaç başlık altında toplanmaktadır. Bunları şu şekilde sıralamak mümkündür.

- 1- En güzel uçurtma
- 2- En ilginç uçurtma
- 3- En yükseğe çıkan uçurtma

Belirlenen bu kriterler, farklı özelliklere sahip olan uçurtmaların değerlendirilmesine olanak sunar. Birinci madde içerisinde yer alan uçurtmalar, tamamen görsellik unsurunun ağır bastığı modelleri ön plana çıkarmaktadır. Kullanılan renkler ve desenlerin canlı olması, bu uçurtmaların havada güzel görünmesini sağlayarak sahibinin dereceye girmesine fırsat vermektedir. İkinci madde içerisinde yer alan uçurtmalar, tamamen farklı özelliklere sahip olan modelleri temsil eder. Sahibinin el

becerisinin yanı sıra hayal gücünün ve yaratıcılığının bir ürünü olarak ortaya çıkan bu uçurtmalar, yarışma alanında bulunan seyircilerin de dikkatini çeker. Üçüncü madde içerisinde yer alan uçurtmalar ise havada sergilemiş olduğu performans ile ön plana çıkmaktadır. Bu uçurtmaların sahip olduğu denge ve ağırlık, havada kolay bir şekilde yükselmesini sağlar. Uçurtma uçuran kişinin bilgi ve tecrübesine dayanan bu husus, yarışma esnasında sahibini rakiplerinin önüne taşır.

Uçurtma yarışmalarının temel özelliğini oluşturan rekabet unsuru, katılımcıların ciddi boyutlarda hazırlık yapmalarını gerekli kılmaktadır. Ancak bu hazırlıkları yapmayanlar, etkinliği düzenleyen kurum ve kuruluşlar tarafından ücretsiz olarak dağıtılan uçurtmaları alarak yarışmaya dâhil olmaktadır. Dağıtılan uçurtmalar, görsellik ve kullanılan malzeme açısından benzer özelliklere sahiptir. Bu durum, hazırlık yapmadan yarışmaya katılan bireyler için bir dezavantaj oluşturmaktadır. En ilginç uçurtma ve en güzel uçurtma kategorisinde dereceye giremeyen bu kişiler, büyük bir çaba gösterebildikleri takdirde sadece en yükseğe çıkan uçurtma kategorisi içerisine girmeye hak kazanmaktadır.

Katılımın verdiği tatmin, yarışma alanında bulunan seyircilerin varlığıyla artar. Yarışmacılar, kendilerini seyredenler olursa iki kat sevinç duyar. Ancak yarışmanın esas noktasını oluşturan başarı duygusu, galibin ötekiler karşısında ün sağlamasına ve üstünlük kurmasına vesile olan ana etkidir (Huizinga, 2013: 75). Başarının bir sonucu olarak ortaya çıkan ödül unsuru ise yarışmanın temel dinamiklerini oluşturan unsurları anlamlandırmak adına önem taşır. Özellikle uçurtma yarışmalarının düzenlendiği ilk yıllarda verilen bu ödül, para olarak takdim edilmiştir. Ancak ilerleyen yıllarda elektronik cihazlar, bisikletler, kırtasiye malzemeleri, giyim-kuşam unsurları ile çeşitlendirilerek dereceye giren kişilere sunulmuştur. Bu ödüllerin yanında verilen kupa ve madalyalar da kazanılan başarıların pekiştirilmesini sağlamıştır.

Uçurtma yarışmalarında kurulan dostluk ve arkadaşlık ilişkileri, yarışmanın bağlamını tesis eden noktaları anlamlandırmak adına büyük bir etkiye sahiptir. Deneyimlerin yorumlanması ise belirlenen şartlar içerisinde ortaya çıkan yönelimlerin ilişkisel bileşenini vurgular (Fincham, 2018: 97). Farklı yaş grubundaki insanların eğlenerek hoşça vakit geçirmesi ve rekabete dayalı olarak birtakım mücadeleler sergilemesi, bu yarışmaların çocuk ile ebeveyn birlikteliğini mümkün kılmının ötesinde toplumsal kaynaşmayı sağladığı ve eğlence anlayışını şekillendirdiği yadsınamaz bir gerçektir.

4. Uçurtma Müzeleri

Dünyanın çeşitli ülkelerinde kurulan uçurtma müzeleri, bünyelerinde barındırdığı ulusal ve uluslararası uçurtma modelleriyle ön plana çıkmaktadırlar. Ülkelerin kendi kültürlerinde var olan bir oyuncağı koruma ve yaşatma isteği, bu tür müzelerin ortaya çıkış sebeplerini açıklar niteliktedir. Resmi ve özel kurumların girişimleriyle oluşturulan uçurtma

müzeleri, evrensel bir oyuncuğun farklı kültürlerdeki izdüşümlerini yansıtarak aktif rol oynamaktadırlar. Çocukların yanı sıra yetişkinler için de önemli bir kültür merkezi hâline gelen uçurtma müzeleri, ziyaretçi potansiyeli açısından dikkate değerdir.

Dünyada kültür ve turizm etkinlikleri ile öne çıkmış şehirlere bakıldığında geleneksel birikimlerinin yanında yeni turizm alanları oluşturma yarışına girdikleri görülür. Bunların en önemlilerinden birisini (Önder, 2018) oluşturan uçurtma müzeleri, yetişkin bireylerin çocukluk anılarını canlandırırken çocukların da bu geleneksel oyuncak ile keyifli anlar yaşamasına fırsat vermektedir (Kozak ve Günçan, 2021: 95). Uçurtma müzeleri, sergiledikleri uçurtmalar vasıtasıyla yaşamla bağlantı kurarak ziyaretçiyi defalarca yanına çekmektedirler (Oruçoğlu, 1999: 182). Yerli ve yabancı ziyaretçilerin yoğun ilgi ve alakasının farkında olan dünya ülkeleri, uçurtma müzeleri oluşturma yoluna gitmişlerdir. Hatta bazı ülkeler, birden fazla uçurtma müzesi oluşturarak bu oyuncuğun yerli ve yabancı turistlerle buluşmasını sağlamıştır. Dünyanın çeşitli ülkelerinde kurulan uçurtma müzeleri ve sahip oldukları koleksiyonlar şu şekilde sıralanabilir: ⁵

ÜLKE	ŞEHİR	MÜZE	UÇURTMA ÇEŞİTLERİ
ABD	Washington	Dünya Uçurtma Müzesi (World Kite Museum)	Ulusal ve Uluslararası
Birleşik Krallık	Teesdale	Uçurtma Müzesi (The Museum of Kites)	Ulusal ve Uluslararası
Çin	Weifang	Weifang Dünya Uçurtma Müzesi (Weifang World Kite Museum)	Ulusal ve Uluslararası
Endonezya	Cakarta	Endonezya Layang Layang Müzesi (Museum Layang-Layang Indonesia)	Ulusal ve Uluslararası
Hindistan	Ahmedabad	Ahmedabad Uçurtma Müzesi (Kite Museum Ahmedabad)	Ulusal ve Uluslararası
Japonya	Tokyo	Tokyo Uçurtma Müzesi (Tokyo Kite Museum)	Ulusal ve Uluslararası
Japonya	Hamamutsu	Hamamatsu Festival Binası (Hamamutsu Festival Hall)	Ulusal
Japonya	Ikazaki	Ikazaki Uçurtma Müzesi (Ikazaki Kite Museum)	Ulusal ve Uluslararası
Japonya	Shiron	Shiron Uçurtma Müzesi (Shiron Kite Museum)	Ulusal ve Uluslararası
Japonya	Showamachi	Showamachi Büyük Uçurtma Müzesi (Showamachi Huge Kite Museum)	Ulusal ve Uluslararası
Japonya	Yokaichi	Yokaichi Dünya Uçurtma Müzesi (Yokaichi World Kite Museum)	Ulusal ve Uluslararası
Kamboçya	Phnom Penh	Ulusal Uçurtma Müzesi (National Kite Museum)	Ulusal ve Uluslararası
Kanada	Pelee Adası	Uçurtma Müzesi (The Kite Museum)	Ulusal ve Uluslararası

⁵ Bu bilgiler Çin'in Weifang şehrinde bulunan "Weifang Dünya Uçurtma Müzesi" ile "Üsküdar Belediyesi Mehmet Naci Aköz Uçurtma Müzesi" arasında gerçekleşen yazışmalar sonucunda elde edilmiştir. Oluşturulan tabloda Weifang Dünya Uçurtma Müzesine kayıtlı 18 müzeye yer verilmiştir.

Malezya	Pasir Gudang	Pasir Gudang Uçurtma Müzesi (Pasir Gudang Kite Museum)	Ulusal ve Uluslararası
Malezya	Kelantan	Kelantan Uçurtma Müzesi (Kelantan's Kite Museum)	Ulusal ve Uluslararası
Malezya	Melaka	Uçurtma Müzesi (The Kite Museum)	Ulusal ve Uluslararası
Tayvan	Chiou Fen	Chiou Fen Uçurtma Müzesi (Kite Museum of Chiou Fen)	Ulusal ve Uluslararası
Türkiye	İstanbul	Üsküdar Belediyesi Mehmet Naci Aköz Uçurtma Müzesi	Ulusal ve Uluslararası

Dünyada “uçurtma başkenti” olarak kabul edilen Çin’in Weifang şehri, sahip olduğu müze sayesinde her yıl binlerce kişiyi ağırlamaktadır (Abbasov ve Van, 2022). Bu müzede dünyaca ünlü uçurtma ustalarına ait çeşitli uçurtmalar sergilenmektedir. Müzenin önünde bulunan heykellerde ise; uçurtma uçuran çocuklar, devasa uçurtma makaraları, uçurtma yapan ustalar tasvir edilmektedir. Bunun dışında çeşitli ülkeleri temsil eden federasyonların dev plaketi yere sabitlenerek ziyaretçilere sunulmuştur. 60 x 90 büyüklüğünde bulunan plaketterden biri de Türkiye’ye aittir. 2006 yılından itibaren “İstanbul Uçurtmacılar Derneği” plaketi bu müzede sergilenmeye başlamıştır.⁶

Dünyada yaygınlık gösteren uçurtma müzelerinden biri de Türkiye’de bulunmaktadır. 1986 yılından itibaren farklı coğrafyalardan toplanarak bir araya getirilen uçurtma modellerine ev sahipliği yapan bu müze, resmi olarak 2005 yılında İstanbul Uçurtmacılar Derneği çatısı altında kurulmuştur. Fakat 2011 yılına gelindiğinde Üsküdar Belediyesi’nin almış olduğu meclis kararıyla birlikte belediyeye bağlanarak “Üsküdar Belediyesi Mehmet Naci Aköz Uçurtma Müzesi” adı altında faaliyetlerine devam etmiştir. Müzede 39 ülkeden toplanmış 3.000 parçadan oluşan uçurtma koleksiyonu mevcuttur. Koleksiyon içerisinde yer alan parçaların 1300 tanesi yalnızca uçurtmalardan ibarettir. Kalan parçaları ise; uçurtma üzerine hazırlanan yayınlar ve uçurtma objeleri <uçurtma süslemeleri, çeşitli türdeki ipler, görsel malzemeler> oluşturmaktadır.⁷

Üsküdar Belediyesi Mehmet Naci Aköz Uçurtma Müzesi, dünyanın farklı bölgelerinden toplanarak bir araya getirilmiş uçurtmalar sayesinde kültürel çeşitliliğin fark edilmesine olanak sunar. Bu durum, müzeye gelen ziyaretçilerin dünyada ve Türkiye’de yer alan uçurtma modellerini mukayese etmesine zemin hazırlar. Uçurtma müzesi, gelişime açık olma özelliğiyle de dikkat çekmektedir. Müzeye yurt içi ve yurt dışından getirilen parçaların gün geçtikçe artması, müzenin dinamikliğini korurken yetkinliğini de sürekli kılarak ziyaretçiyi defalarca yanına çekmesine olanak sunmaktadır.

Uçurtma müzesi, Türkiye içerisinde yer alan geleneksel uçurtma modellerini barındırması ve kültürel boyutta bilgi edinme yollarını ziyaretçilere sunması noktasında da farklı bir konuma sahiptir. Müzede,

⁶ Bu plaket, Görseller bölümünde araştırmacıların dikkatine sunulmuştur.

⁷ Uçurtma Müzesine ait bilgiler, müzenin kurucusu ve aynı zamanda yöneticisi olan Mehmet Naci Aköz ile yapılan görüşmeler sonucunda elde edilmiştir.

ziyaretçilere ilk olarak uçurtmanın tarihsel gelişimi aktararak kültür içerisindeki konumu hakkında bilgi verilir. Daha sonra mevcut olan koleksiyon parçaları yetkili kişiler dahilinde ziyaretçilere sunulur. Koleksiyon parçalarının önünde bulunan ve ziyaretçilere uçurtmanın ilginç özelliklerini yansıtan metinler ise yetkili kişilerin verdiği bilgiyi destekler. Böylelikle müzenin görsellik yönü, ziyaretçinin sözel yorumuyla birleşerek kültürel bir mekânın dokusunu ortaya çıkartır.

Uçurtma müzesi içerisinde bulunan atölye ise müzenin işlevsellik oranını arttırarak gelen ziyaretçilere birçok olanak sunmaktadır. Müzede farklı uluslara ait çeşitli türdeki uçurtmaları gören çocuklar, bu atölye sayesinde kendi el becerileri ve hayal güçleri ölçüsünde uçurtmalarını tasarlar ve inşa ederler. Bu da uçurtmaları ölü bir nesne olmaktan çıkartarak kültür içerisinde var olmaya ve bir süreklilik vasfı kazandırmaya olanak sağlar. Böylelikle müze de geçmiş dönem kalıntılarını sergileyen bir mekân olmaktan öteye geçerek yaşayan ve kültürel değerlerin aktarıldığı bir kurum vasfına bürünür.

Uçurtma müzesine gelenler genellikle randevu alarak ziyaret gerçekleştirmektedirler. İstanbul Kültür Müdürlüğünün çevre gezisinde yer alan müze, yaklaşık olarak yılda 30. 000 ziyaretçi ağırlamaktadır. Ziyaretçilerin büyük bir kısmını öğrenciler oluşturmaktadır. (KK-1). Uçurtma müzesini ziyaret edenler, kişisel isteklere bağlı olarak anı defterlerini doldurmaktadırlar. Müzenin kurulduğu günden itibaren tutulan anı defterleri, yaklaşık olarak elli ciltten oluşan bir yekûn tutmaktadır. Müzenin içerisinde bulunan kütüphane ise ziyaretçilerin kullanımına açık hâldedir.

Ziyaretçilerin nesneye sadece müzede ulaşması şart değildir. Müze, elindeki nesnelere bir kısmını insanlara ulaştırabilmelidir. Bunun en etkili yolu ise “gezici sergiler ya da ödünç verme” sisteminin kurulmasıdır (Onur, 2013: 75). Türkiye’de tek örneği bulunan uçurtma müzesi için bu sistem adeta bir zorunluluk hâline gelmiştir. Bu durumun farkında olan müze yöneticileri, gezici sergiler düzenleyerek mevcut koleksiyon parçalarının geniş kitlelere ulaşmasını sağlamaktadırlar. Üniversiteler, AVM’ler, kamu kuruluşları veya özel kuruluşlar aracılığıyla ödünç verme sistemlerini aktif hale getirerek topluma açık mekânlarda uçurtma koleksiyonlarını sergilemişlerdir. Müzenin içerisinde yer alan atölye de bu sistem içerisine dahil edilerek koleksiyon parçalarının bulunduğu mekânlarda kurulmuş ve gezici atölye adı altında faaliyetlerini sürdürmüştür.

Müze, uçurtma etrafında oluşan çeşitli kuruluşlar ve farklı ülkelerde bulunan uçurtma müzeleriyle birçok anlaşma imzalayarak iş birliği geliştirmiştir. Düzenlenen sempozyum ve yarışmalara katılarak uluslararası boyutta ün sahibi olmuştur.

Sonuç

Türk çocuk oyunları ve oyuncakları arasında görülen adlandırma çeşitliliği uçurtmalar ekseninde de belirginlik kazanmaktadır. Genel olarak iki tür <çıtalı ve çitasız> içerisinde toplanan uçurtmalar, gelişime açık bir

yapıya sahip olmaları dolayısıyla farklı modellerin ortaya çıkmasına olanak sunmaktadır. Özellikle uçurtmalarda kullanılan renkler, etnik desenler, yapım teknikleri kişilere özgü olarak ortaya çıkan uçurtma modellerini açıklar niteliktedir. Bu bağlamda uçurtmalar bireyin hayal gücü ve estetik anlayışı ölçüsünde oluşarak kimlik kazanmaktadır. Bu durum da aynı uluslar içerisinde farklı kimlikte ortaya çıkmış birçok uçurtma modelinin dinamik bir yapı kazanmasını sağlayarak popüler kültür içerisinde yaşamasına fırsat vermektedir.

Genel olarak çita ile inşa edilen uçurtmalar bazı yörelerde kurumuş dal ve bitki parçaları kullanılarak oluşturulmuştur. Türkiye sahası dışındaki ülkelerde ise; bambu, kamış gibi malzemelerin kullanıldığı görülmüştür. Özellikle Çin, Malezya ve Japonya gibi ülkelerde uçurtma tasarımcılarının geliştirmiş olduğu yöntemlerle alışılmışın dışında modeller ortaya çıkmıştır. Uçurtmaların oyuncak nesnesi olmasından öte el sanatları becerisini yansıtan bir araç olarak görülmesi, sıralanan ülkelerde uçurtmanın konumunu daha da yükseltilere taşımıştır. Ülkelerin sahip olduğu kültürel öğeler, uçurtmaların dış tasarımında kullanılan desenlerin oluşturulmasında büyük rol oynamıştır. Türkiye’de hazırlanan uçurtmalarda Keloğlan, Şahmeran, beyaz hilal ve yıldız yoğun olarak kullanılırken Malezya’da boğa başı, Çin ve Japonya gibi ülkelerde ejderha deseninin etkin olduğu görülmüştür.

Uçurtma merkezli olarak düzenlenen şenlikler, festivaller ve yarışmalar halk eğlencelerinin önemli bir parçasını oluşturmuştur. Özellikle bu etkinlikleri düzenleyen kurum ve kuruluşlar tarafından ücretsiz olarak dağıtılan uçurtmalar, üzerinde taşıdıkları çeşitli logolar ve yazılar aracılığıyla farklı fonksiyonlara sahip olmuştur. Kimi zaman belediyelerin siyasi propaganda aracı kimi zaman da özel kuruluşların ticari reklam aracı konumunda olan uçurtmalar, farklı amaçlar içerisinde kullanılarak eğlence unsuru olmasının yanı sıra farklı işlevleri de yerine getirmiştir. Düzenlenen yarışmalar ve festivaller aracılığıyla halk eğlencelerinin dinamik yönü korunurken uçurtmaların gündemde kalması ve toplum tarafından benimsenerek yaygınlaşması sağlanmıştır.

Dünyanın çeşitli bölgelerinde oluşturulan uçurtma müzeleri ise evrensel bir oyuncağın farklı kültürlerdeki izdüşümlerini yansıtmıştır. Bu bağlamda Türkiye’de kurulan Üsküdar Belediyesi Mehmet Naci Aköz Uçurtma Müzesi, Türk uçurtma modellerinin ulusal boyutta ilgi görmesine katkı sağlarken uluslararası arenada da tanıtılmasını sağlamıştır. Müzenin bünyesinde bulunan atölye ise uçurtmaların sonraki kuşaklara aktarımını kolaylaştırmıştır.

Gökyüzü merkezli olarak ortaya çıkan inanış temsilleri ve düşünce kalıpları, uçurtmalar ekseninde de belirginlik kazanarak farklı topluluklar arasında yaygınlaşmıştır. Bu bağlamda uçurtmalar kimi zaman yağmur yağmasına engel teşkil edici bir araç konumunda olurken kimi zaman da günahları ve çeşitli kötülükleri insanlardan uzaklaştıran bir araç rolünde

olmuştur. Türk toplumunda yaygın olarak kutlanan Nevruz ve Hıdırellez gibi oluşumların da vazgeçilmez bir parçası hâline gelmiştir.

Türk kültüründe yaygınlık ve çeşitlilik gösteren uçurtmalar üzerine yapılan çalışmaların yetersiz oluşu bu alandaki boşluğu gözler önüne sermektedir. Bu bağlamda ivedilikle “Türk uçurtma kataloğu” hazırlanarak alana kazandırılmalıdır. Bez bebekler kadar uçurtmaların da büyük bir çeşitliğe sahip olduğu ve etrafında oluşturulan etkinlikler ile küresel çapta bir etkiye haiz olduğu unutulmamalıdır.

KAYNAKÇA

Yazılı Kaynaklar

- Abbasov, I. B.- Van, T. (2022). Design space festival of kites. *Culture and Art*, 1, 1-12.
- Akgül, H. (1987). *Manisa folkloru*. Manisa: Manisa Turizm Derneği Yayını.
- Aldan, M. (1996). *Uzak anılar*. Ankara: Özkan Matbaacılık.
- And, M. (1993). Kültürler kavşağında oyun ve oyun nesnelerinin tarihi. *Toplumsal Tarihte Çocuk*, (hızl.: Bekir Onur). İstanbul: Tarih Vakfı Yurt Yayınları.
- And, M. (2019). *Oyun ve bugün: Türk kültüründe oyun kavramı*. İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.
- Aslanov, E. (1984). *El – oba oyunu halk tamaşası*. Bakü: Işık Yayınları.
- Atasoy, E. (2019). *İnsan – doğa etkileşimi ve çevre için eğitim*. Bursa: Sentez Yayıncılık.
- Baykara, T. (2000). Türklerde şenlikler, kutlamalar, toylar ve eğlenceler. *Erdem*, 12 (36), 867-898.
- Boratav, P. N. (1984). *100 soruda Türk folkloru*. İstanbul: Gerçek Yayınevi.
- Caferoğlu, A. (1994). *Anadolu dialektolojisi üzerine malzeme II*. Ankara: TDK Yayınları.
- Caillois, R. (2001). *Man, play and games*. Chicago: University of Illinois Press.
- Chadwick, N. K. (1931). The kite: A study in Polynesian tradition. *The Journal of the Royal Anthropological Institute of Great Britain and Ireland*, 61, 455-491.
- Çelebi, D. B. (2007). *Türkiye ve Azerbaycan'daki çocuk oyunları ve oyuncaklarının karşılaştırmalı incelemesi*. Muğla: Muğla Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi.
- Çobanoğlu, Ö. (2015). *Halkbilimi kuramları ve araştırma yöntemleri tarihine giriş*. Ankara: Akçağ Yayınları.
- Durdu, B. K. (2015). Muğla'da geleneksel çocuk oyuncakları. *Folklor/Edebiyat*, 21 (81), 47-53.
- Fincham, B. (2018). *Eğlence sosyolojisi*. (çev.: F. Ülkü Selçuk). Ankara: Nobel Yaşam.
- Frazer, J. G. (1992). *Altın dal: dinin ve folklorun kökleri II*. (çev.: Mehmet H. Doğan). İstanbul: Payel Yayınları.
- Gürbüz, D. Ö. (2017). *Yapısal ve işlevsel açıdan Afyonkarahisar çocuk oyunları*. Ankara: Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi.
- Hill, A. H. (1952). Some Kelantan games and entertainments. *Journal of the Malayan Branch of the Royal Asiatic Society*, 1 (158), 20-34.

- Huizinga, J. (2013). *Homo Ludens: Oyunun toplumsal işlevi üzerine bir deneme*. (çev.: Mehmet Ali Kılıçbay), İstanbul: Ayrıntı Yayınları.
- İmirgi, A. (2005). Festival kavramı üzerine düşünceler. *Millî Folklor*, 17 (65), 29-36.
- İşçiler, S. S. (1964). Tekirdağ folkloru: Çocuk oyunları ve çocukla ilgili sözler III. *Türk Folklor Araştırmaları Dergisi*, 8 (180), 3464-3469.
- Karaman, R. (2014). *Türk dünyasının bayramı yeni gün (nevruz)*. İstanbul: Bilge Kültür Sanat Yayınları.
- Kozak, M. - Günçan, Ö. (2021). Oyuncak müzeleri ve ziyaretçi deneyimleri. *Social Science Development Journal*, 6 (24), 74-97.
- Oruçoğlu, E. Z. (1999). Müze sergilemesinde dil ve etkileşim. *Yeniden Müzeciliği Düşünmek*. (ed.: Tomur Atagök), İstanbul: Yıldız Teknik Üniversitesi Basım-Yayın Merkezi.
- Olgun, C. K. (2019). Statü ve eğlence. *Psiko-Sosyal Yönleriyle Eğlence*. (ed.: Metin Kılıç), Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık.
- Onur, B. (2013). *Müze ve oyun kültürü*. Ankara: İmge Kitabevi.
- Onur, B. (2016). *Oyunlar ve oyuncaklar*. Ankara: Kalem Kitap Yayınları.
- Önder, M. (2018). Kültür ve turizm şehirlerinin tamamlayıcı unsuru: Oyuncak müzeleri. *Sivas İnterdisipliner Turizm Araştırmaları Dergisi*, 2, 59-65.
- Özdemir, N. (2005). *Cumhuriyet dönemi Türk eğlence kültürü*. Ankara: Akçağ Yayınları.
- Özdemir, N. (2006). *Türk çocuk oyunları I*. Ankara: Akçağ Yayınları.
- Özdemir, N. (2006a). *Türk çocuk oyunları II*. Ankara: Akçağ Yayınları.
- Özdemir, N. (2021). Çocuk oyunları ve doğa. *O Piti Piti Karamela Sepeti-Çocuk Folkloru Kitabı*, (ed.: Nursel Uyaniker - Berna Ayaz), Çanakkale: Paradigma Akademi.
- Özhan, M. (1997). *Türkiye'de çocuk oyunları kültürü*. Ankara: Feryal Matbaası.
- Özhan, M. (2005). *Çocuk oyun ve oyuncak terimleri sözlüğü*. Ankara: Kültür Ajans Yayınları.
- Parvez, A. (2018). Kites, kite flying and kite fighting in punjab: Culture, tradition and basant. *A Research Journal of South Asian Studies*, 33 (1), 119-136.
- Smith, R. J. (2015). Festival ve kutlamalar. (çev.: Sibel Keskin), *Halk Biliminde Kuramlar ve Yaklaşımlar 3*, (ed.: M. Öcal Oğuz vd.), Ankara: Geleneksel Yayınları.
- Stoeltje, B. J. (2015). Festival. (çev.: Petek Ersoy). *Halkbiliminde Kuramlar ve Yaklaşımlar 3*. (ed.: M. Öcal Oğuz vd.), Ankara: Geleneksel Yayınları.
- Uysal, Ş. (1997). *Çocuk isimleri ve oyunları*. Konya: Uysal Kitabevi.
- Yıldırım, Y. (2017). Geleneksel eğitim Sürecinde Urfa'da çağdaş bir öğretmen: İhsan Özdemir (1926-1956). *Atatürk Yolu Dergisi*, 16 (61), 437-466.

Sözlü Kaynaklar

- KK-1: Mehmet Naci Aköz, İstanbul, 1958, İlkokul Mezunu, Müze Yöneticisi - Uluslararası Uçurtma Federasyonu Başkan Yardımcısı. (Görüşme: 10.04.2019)

KK-2: Zahit Mungan, İstanbul, 1991, Lise Mezunu, Uçurtma Tasarımcısı. (Görüşme: 09.05.2019)

KK-3: Ufuk Yavuz, İstanbul, 1992, Lise Mezunu, Oyuncakçı. (Görüşme: 25.06.2019)

Extended Summary

Toys have had the opportunity to spread over a wide area by creating variations within the cultures living on Earth. Kites, which have the quality of being one of the toys that serve as an example of this situation, have a local and universal quality. Kites, which exhibit a structure that is open to development, are shaped to the extent of the imagination and aesthetic understanding of the person who makes them. The techniques used during the construction phase, the different colors and patterns used in the outer coating parts, give this toy the opportunity to gain a dynamic structure. This toy, which appeals to adults as well as children, brings together people who have different characteristics, regardless of gender Decoupling. As a result of this interest, kite festivals, kite festivals, kite competitions, kite exhibitions have been organized, kite workshops and kite museums have been established. All these issues have attracted the attention of researchers and have prepared the ground for the emergence of different types of studies.

Kite catalogs have been prepared in many countries, especially in America, China, India, Switzerland, Japan, Korea and Malaysia, and in addition, individual studies have been conducted. Just as there is no catalog study prepared on kites in the field of Turkey, there are almost no individual studies. In this context, the study shows the prevalence and diversification of kites, which have not been discussed in detail until today, in the field of Turkey, while also drawing attention to the types found in different countries and the structures formed around them.

Methodologically, the study using the field research method was supported by the literature review technique. In order to evaluate the structures formed around the kites in a holistic dimension, prominent names were interviewed on this issue and the data obtained were evaluated under the relevant section headings. The "Mehmet Naci Aköz Kite Museum of Üsküdar Municipality", which has the only example in Turkey and hosts many kite models, has been considered in this context and the boundaries of the research have been expanded. Information has been provided about national and international events organized around kites. Taking into account the prominent features of kites, their reflections in different cultures, especially Turkish culture, were mentioned and analyses were made based on samples obtained by content analysis method. Varieties seen in kites, type and model distinctions, applications that occur during flying, methods and techniques used in the construction of kites, the differences between ready-made (industrial type) kites and handmade kites are emphasized.

As a result, it has been observed that the naming diversity seen among Turkish children's games and toys has also gained prominence in the axis of kites. Kites, which are generally collected in two types <slatted and non-slatted>, have paved the way for the emergence of different models as they have a structure open to development. In particular, the colors, ethnic patterns and construction techniques used in kites explain the kite models that are unique to individuals. In this context, kites gain identity by being formed according to the imagination and aesthetic understanding of the individual. This situation allows many kite models that have emerged in different identities within the same nations to gain a dynamic structure and live in popular culture.

In general, kites are constructed with laths, but in some regions, dried branches and plant parts are used. In countries other than Turkey, materials such as bamboo and reed were used. Especially in countries such as China, Malaysia and Japan, kite designers have developed unusual models with the methods they have developed. The fact that kites are seen as a tool reflecting handicraft skills rather than as a toy object has elevated the position of the kite in the countries listed. The cultural elements of the countries played a major role in the creation of the patterns used in the exterior design of the kites. While Keloğlan, Şahmeran, white crescent and star were used intensively in kites prepared in Turkey, it was observed that the

bull's head pattern was effective in Malaysia, and the dragon pattern was effective in countries such as China and Japan.

Conviviality, festivals and competitions organized in a kite-centered manner have formed an important part of public entertainment. Especially the kites distributed free of charge by the institutions and organizations organizing these events have had different functions through the various logos and inscriptions they carry. Kites, which are sometimes the political propaganda tool of municipalities and sometimes the commercial advertising tool of private organizations, have fulfilled different functions as well as being an element of entertainment by being used for different purposes. Through the competitions and festivals organized, the dynamic aspect of folk entertainment was preserved, while kites remained on the agenda and were adopted and popularized by the society.

Kite museums created in various regions of the world have reflected the projections of a universal toy in different cultures. In this context, the Mehmet Naci Aköz Kite Museum of Üsküdar Municipality, established in Turkey, has contributed to the national interest of Turkish kite models and ensured their promotion in the international arena. The workshop located within the museum facilitated the transfer of kites to the next generations.

Belief representations and thought patterns centered on the sky have gained prominence in the axis of kites and have become widespread among different communities. In this context, kites have sometimes been a means of preventing rain, while at other times they have been a means of removing sins and various evils from people. It has also become an indispensable part of formations such as Nevruz and Hidirellez, which are widely celebrated in Turkish society.

Görseller

Görsel-1: Türk Uçurtma Modelleri

Görsel-2: Çin Uçurtma Modelleri

Görsel-3: Hint Uçurtma Modelleri

Görsel-4: Japon Uçurtma Modelleri

Görsel-5: Kore Uçurtma Modelleri

Görsel-6: Malezya Uçurtma Modelleri

Görsel-7: İstanbul Uçurtmacılar Derneği Plaketi [Çin]

Görsel-8: Weifang Dünya Uçurtma Müzesi [Çin]

Görsel-9: Uluslararası İstanbul Uçurtma Festivali [2018]

Görsel-10: Festival alanında ücretsiz uçurtma dağıtımı

Görsel-11: M. N. Aköz Uçurtma Atölyesi

"İyi Yayın Üzerine Kılavuzlar ve Yayın Etiği Komitesi'nin (COPE) Davranış Kuralları" çerçevesinde aşağıdaki beyanlara yer verilmiştir. / The following statements are included within the framework of "Guidelines on Good Publication and the Code of Conduct of the Publication Ethics Committee (COPE)":

Etik Kurul Belgesi/Ethics Committee Approval: Makale, Etik Kurul Belgesi gerektirmemektedir./Article does not require an Ethics Committee Approval.

Çıkar Çatışması Beyanı/Declaration of Conflicting Interests: Bu makalenin araştırması, yazarlığı veya yayınlanmasıyla ilgili olarak yazarların potansiyel bir çıkar çatışması yoktur. / There is no potential conflict of interest for the authors regarding the research, authorship or publication of this article.